

AZ EURÓPAI UNIÓ TAGÁLLAMAINAK ELTÉRŐ FEJLŐDÉSE, A KÖZÉP – KELET EURÓPAI ORSZÁGOK GAZDASÁGI LEMARADÁSÁNAK OKAI ÉS VÁRHATÓ KÖVETKEZMÉNYEI

THE DIVERGENT DEVELOPMENT OF THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION – REASONS FOR THE BACKWARDNESS OF EAST CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES AND THE EXPECTED CONSEQUENCES

Dr. Túróczi Imre*

Pallasz Athéné Egyetem Gazdálkodási Kar, Közgazdasági Pénzügyi és Menedzsment Tanszék

Kulcsszavak:

Bruttó hazai termék,
gazdasági növekedés,
egy főre eső GDP,
eltérő adottságok,
jövőkép

Keywords:

Gross domestic product,
economic growth,
GDP per capita,
different conditions,
vision

Cikktörténet:

Beérkezett 2016.szeptember 8.
Átdolgozva 2016.október 10.
Elfogadva 2016.október 10.

Összefoglalás:

A szocializmus társadalmi, gazdasági formációja Európában mintegy 25 éve megszűnt. A volt szocialista országok igyekeznek felzárkózni a gazdasági élet több területén. Rövid - egy kutatást indító cikkemben - az eltéréseket igyekszem felvázolni és megemlíteni azokat a tényezőket, amelyeket vizsgálni szeretnék a kutatómunka során.

Abstract

The social and economic formation of socialism came to an end in Europe about 25 years ago. The former socialist countries are striving to close up in several fields of the economic life. In my brief – research starting – article I aim to outline the divergences and to mention the factors I would like to examine during my research work.

1. Bevezetés

A szocializmus, mint társadalmi – gazdasági formáció Európában mintegy 25 éve megszűnt. A gazdasági elmaradottság a rendszerváltás időpontjában egyértelmű volt. Az eltelt mintegy negyedszázad sok változást hozott. Az Európai Unióhoz történt csatlakozás a felzárkózás beindulását, a különbségek mérséklődését eredményezték a gazdasági és társadalmi élet több területén. Egy most indított kutatásomban vizsgálom több, volt szocialista ország gazdasági fejlettségét és fejlődését. Tény, hogy a gazdasági növekedés beindult és ez a társadalom egyéb területein is megmutatkozik. Javult a lakosság egészségi állapota, növekedett a születéskor várható élettartam, emelkedett az iskolázottsági szint és a háztartások komfortfokozata javult stb. Vajon mindenki megelégedésre történnek ezek a folyamatok, vagy vannak, akik csalódtak? Megállítható a fiatalok nyugatra vándorlása a jövedelmek emelkedésével? Vajon a munka

* Kapcsolat: 20/390-6159, turoczi@szolf.hu

hatékonyságában megmutatkozó lemaradásunk behozható rövid időn belül, vagy a munkaerő elvándorlása ezt megakadályozza?

Az alapkérdések rendkívül egyszerűnek tűnnek. Meg kell találni a választ az alapkérdésekre. Milyen szintű a differenciálódás, a lemaradások milyen időtávban hozhatók be, és melyek a cél érdekében fejlesztendő területek?

Jelen cikk problémafelvető jellegű, egy PhD értekezés szintű tanulmány elkészítését tervezem. A tanulmányt mintegy 2 évig tartó, több országra kiterjedő kutatómunka, elemzés alapozza meg.

2. Anyag és módszer

A tanulmány adatbázisát a hazai és európai uniós statisztikák adják. Az elemzés során statisztikai módszereket alkalmaztam, amelyek növekedési eltéréseket, gazdasági szerkezetet vizsgálják, és azokat bemutatják. A cikkben felvetem a társadalmi, gazdasági fejlődés egyes tényezőinek összefüggéseit, vizsgálva azt, hogy ezek miként hatnak a gazdaság és társadalom fejlődésére.

Az eltérések okainak feltárása a –mintegy két évesre tervezett – további kutatások eredménye lesz, amelyeket szintén szeretném publikálni. További munkám során azt is igyekszem feltárni, hogy mely területek fejlesztése segíti leginkább a gazdasági növekedést.

3. Az EU tagállamok eltérő fejlődésének adatai, tendenciái

A gazdasági fejlettség, fejlődés legismertebb mutatószáma a „bruttó hazai termék” nagysága, az egy főre eső GDP alakulása.

Az egyes számú táblázat néhány EU tagállam bruttó hazai termékének alakulását tartalmazza.

1. számú táblázat: Bruttó hazai termék alakulása néhány Európai Unió vizsgált tagállamban és az Amerikai Egyesült Államokban. Adatok milliárd euróban Euró

Megnevezés	2003	2013	Változás 2003 = 100%
EU 28 tagállam	10.490	13,520	128,89
EURO övezet	7.825	9.931	126,91
Bulgária	19	41	215,79
Cseh Köztársaság	88	157	178,41
Görögország	179	182	101,68
Luxemburg	26	45	173,08
Magyarország	75	101	134,7
Németország	2.217	2.809	126,70
Románia	53	144	271,17
USA	10.176	12.626	124,08

Forrás: EUROSTAT letöltés dátuma: 2016. szeptember 4.

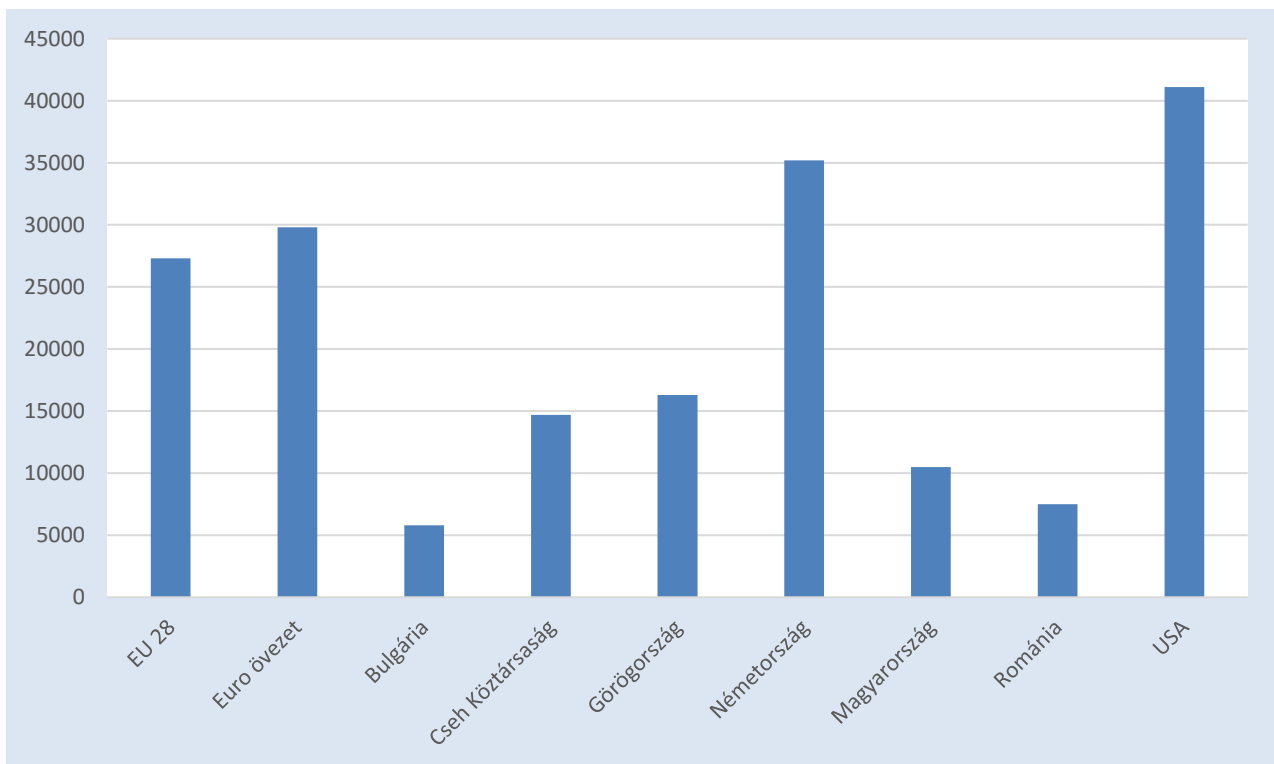
Az adatok eltérő növekedést mutatnak. Három országot érdemes kiemelni, Magyarország gazdasági növekedésének üteme meghaladja Németországét, gyakorlatilag átlagosnak tekinthető. Abban az esetben, ha ezt összehasonlítjuk a többi – felsorolásban szereplő – volt szocialista országgal, akkor ne lehetünk elégedettek ezzel a tíz évvel. Luxemburg gazdasági növekedés kiemelkedő és ez azért is említésre méltó, mert igen magas teljesítményt tudhat magáénak. Az

Amerikai Egyesült Államok összesített teljesítménye magasabb, mint az Európai Unió hasonló adata, de a növekedés alacsonyabb szintű. Természetesen azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy mások a kiindulási alapok. Jóval kevesebb emelkedést jelent az alacsony bázis magasabb mértékű növekedése. Azt sem felejtethetjük el, hogy a szolidaritás elvének megfelelően a kisebb gazdasági teljesítményű országok a felzárkóztatási alpból jelentős támogatást kaphattak, amely ugrásszerű növekedést eredményezett.

Az összehasonlítás kicsit sántít, hiszen nem azonos földrajzi területeket, nem azonos lakossági létszámokhoz kötött GDP-t tartalmaznak a táblázat adatai. Felmerül a mindenkit izgató kérdés. Kérdés. Miért van különbség a jövedelmek és az életszínvonal között az EU tagállamokban? A differencia alapja az eltérő hatékonyság, a termeléshez használt erőforrások hasznosulásának államok közötti különbözősége. Ezek a különbségek megmutatkoznak a beruházások ütemében, az innovációs készségben és a képzettség színvonalában egyaránt.

Az életszínvonal alakulását az egy főre eső GDP határozza meg, amelyben szintén magas a szórás és megfigyelhető, hogy az Amerikai Egyesült Államok esetében a magasabb a termelékenység, amely megalapoz egy gyorsabb fejlődési ütemet és magasabb életszínvonalat.

A 1. számú ábra az egyes tagállamok egy főre eső bruttó hazai termék értékét érzékelteti az EU-ban és az USA-ban 2014 évben.

1. számú ábra: Az egy főre eső GDP alakulása 2014. évben. Adatok Euró/Fő
 Forrás: Saját szerkesztés az EUROSTAT adatai alapján. Letöltés dátuma: 2016. szeptember 5.

Az adatok szintén nagy szórást jeleznek és érdekes, hogy az Euro övezetben az egy főre eső GDP magasabb, mint az EU egészében. Ez nyilvánvalóan az eltérő lakosságszámnak köszönhető. A volt szocialista országok adata szintén alacsony a többi államéhoz viszonyítva.

Nézzük meg ezek után, hogy az EU átlagához viszonyítottan hogyan alakul az egy főre eső bruttó hazai termék. Ezt a 2. számú táblázat tartalmazza.

2. számú táblázat: Az egy főre eső GDP alakulása az EU átlaghoz viszonyítva %-ban.

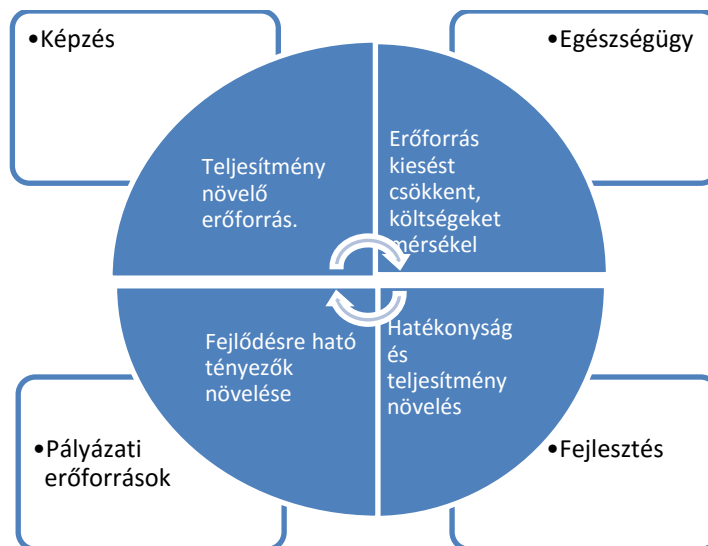
Megnevezés	2003 év	2013 év
EU 28 tagállam	100	100
EURO övezet	109	107
Bulgária	33	45
Cseh Köztársaság	77	82
Görögország	93	73
Luxemburg	240	257
Magyarország	62	66
Németország	116	122
Románia	31	55
USA	157	150

Forrás: Saját szerkesztés az EUROSTAT adatai alapján, letöltés dátuma 2016. szeptember 4.

Az adatok az előzőekben leírtakhoz hasonló folyamatot érzékeltetnek. A volt szocialista országok alacsony fejlettsége megmutatkozik, bár a növekedés általában dinamikus. Visszaesés tapasztalható Görögország esetében és az igen gazdag Luxemburg jól tudott teljesíteni a tíz év alatt.

A helyzetelemzés több kérdést vet fel. Melyek a növekedés támogató és gátló tényezői? Van-e lehetőség a felzárkózásra, hiszen alacsonyabb bázis esetén csak jóval nagyobb dinamika esetén van lehetőség a különbségek eltüntetésére?

A már említett kutatás során ezekre a kérdésekre keresem a választ és az alábbi ábrán megjelenő összefüggést igyekszem vizsgálni:

2. számú ábra: A gazdasági növekedésre ható alapvető tényezők

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti ábrával kapcsolatban több gondolatot kell megemlítenünk. Egyrészt azt, hogy a fenti hatások egymást erősítik, együttesen tudnak hatást kifejteni. A másik lényeges gondolat, hogy a természeti tényezőktől nem szabad elvonatkoztatni, hiszen az emberi beavatkozás csak a környezetben rejlő lehetőségek hasznosulását tudja támogatni.

A kutatás tényfeltáró tevékenységének ezekre a területekre is ki kell terjednie. Az alapvető célkitűzés a fennálló helyzet leírása mellett az egyes tényezők egészre gyakorolt hatásainak vizsgálata is részét képezi a munkának. Sajnálatos tény, hogy az alacsonyabb GDP egy sor más hátrányt generál. Gondoljunk az iskolázottságra, az egészségügyi állapotra, az általános műveltségre és tanulási szándék, a képzések finanszírozási képességének kérdésére. Abban az esetben, ha nincs megfelelő tőke a beruházásokhoz, akkor nincs fejlesztés stb. Ezek a tényezők állapota korlátozza, vagy támogatja az innovációs készséget. Ezek a tételek a gazdaságpolitika irányítói számára „adottságok”, amelyekhez kezdetben alkalmazkodnia kell, és hosszútávon azonban képesek ezek befolyásolására.

Felmerül még a kérdése a bankrendszer, a monetáris és fiskális gazdaságpolitika szerepének. Az állam és a jegybank tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír a gazdaságirányítás szempontjából, de figyelembe kell vennünk azok korlátozott voltát. Gondoljunk arra, hogy egy ország eladósodottsága milyen módon képes befolyásolni az adórendszert, a szociális ellátórendszert, az aktív piaci támogatások rendszerét. Ebben a témakörben több tanulmány jelent meg, amelyeknek több fontos tanulsága van. Ezek közül egyet szeretnék most megemlíteni. Nehéz gazdasági helyzetben szükségszerű a határozott és konkrét beavatkozás az állam és a jegybank részéről.

Természetesen aktív tényezőként kell meg említenünk a külföldi kapcsolatok hatását, az adott ország nyitottságát, tőkevonzó képességét.

4. Megállapítások

A rövid adatelemzésből megállapítható az eltérő gazdasági fejlettség ténye, amely a gazdaság teljesítményében és annak növekedésében mutatkozik meg. Most elkezdett kutatásom célja a jelenlegi helyzet részletes feltárása a teljesítmények és az arra ható tényezők vonatkozásában. Arra igyekszem a választ keresni, hogy mi a különbségek oka, van-e lehetőség a lemaradások megszüntetésére és melyek az általam javasolt gazdaságpolitikai lépések.

A tervezett kutatás kiterjed Magyarországra, Romániára, Lengyelországra és az Unió egyik legfejlettebb országára, Ausztriára.

Az előadásom célja a munka indításához szükséges gondolatok közzé tétele és annak nyilvános vitája.

Irodalomjegyzék

- [1] Kovács Olivér: Stabilitás és dinamizmus, Alinea Kiadó Budapest 2015.
- [2] Matolcsi György: Növekedés és egyensúly, Kairosz Kiadó Budapest 2015.
- [3] Palotai Dániel – Virág András: Versenyképesség és növekedés Magyar Nemzeti Bank, Budapest 2016.
- [4] www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/index.html